

**İLKEL İNSAN VE DİKTATÖRLÜĞÜN KURULMASI:
HAYVAN ÇİFTLİĞİ İLE KARANLIĞIN YÜREĞİ
ROMANLARININ KARŞILAŞTIRMASI**

**PRIMITIVE HUMAN AND THE CONSTRUCTION OF
DICTATORHIP: COMPARISON OF ANIMAL FARM AND HEART
OF DARKNESS**

**ПЕРВОБЫТНЫЙ ЧЕЛОВЕК И ОБРАЗОВАНИЕ
ДИКТАТОРСКОГО СТРОЯ: СРАВНЕНИЕ РОМАНОВ
“ЖИВОТНОВЕДЧЕСКАЯ ФЕРМА” И “СЕРДЦЕ ТЬМЫ”**

Vedi AŞKAROĞLU*

ÖZ

Dünyanın yaşadığı en önemli ve en geniş kapsamlı savaflara, Stalin, Hitler, Mussolini gibi milyonlarca insanın öldürülmesi, soykırımlar, sürgünler gibi trajik ve insanlıkdışı uygulamaları ortaya koyan diktatörlerin ortaya çıkışına tanıklık eden 20. yüzyıl bir bakıma şiddet ve diktatörlük çağı olarak da adlandırılabilir. Küresel güçlerin pazar arayışı doğrultusunda, ekonomik krizlerden bir çıkış olarak gördüğü ve dünyanın görece geri kalmış coğrafyalarının karşıt ideolojiler doğrultusunda parçalandığı, Soğuk Savaş döneminin öncesi ve sonrasında ülkelerin ve aynı ülkelerde farklı odakların birbirlerine düşman kesildiği bu dönem, insanlığın ve birliğini sağlamaya çalışan her bir topluluğun geleceği açısından önemli çözümlenmeler yapmayı zorunlu kılmaktadır. Şiddetin ardında yatan ana unsurlardan en önemlileri insana dair olan ikellik güdüsü, açgözlülük ve sınırsız güç istekleridir.

Edebiyat özneline, ilkel insan doğasının ve sınırsız güce susamış insanın işlendiği pek çok eser mevcuttur. İngiliz romancı Joseph Conrad, daha dünya savaşları yaşanmadan önce yazdığı *Karanlığın Yüreği* romanında, emperyalist amaçlarını uygarlık maskesi ile örten Batı'nın genel görüngüsünü bireysel düzlemde Kurtz karakteri ile ortaya serimlerken; diğer bir İngiliz yazar George Orwell, hayvan figürleri kullanarak yazdığı *Hayvan Çiftliği*'nde Bolşevik devrimini insan doğası ve diktatörlüğün kurulma aşaması biçiminde domuzların kişileştirilmesi yoluyla aktarır. Bu çalışmada, *Hayvan Çiftliği* ile *Karanlığın Yüreği* romanlarının,

* Doç. Dr., Ardahan Üniversitesi, İnsani Bilimler ve Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü. ARDAHAN

(vediaskaroglu@ardahan.edu.tr)

DOI: 10.17498/kdeniz.403235

ilkel insan doğası ve diktatörlüğün kurulması açısından karşılaştırmalı bir çözümlemesi yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: İkkellik, İnsan Doğası, Diktatörlük, *Hayvan Çiftliği*, *Karanlığın Yüreği*.

ABSTRACT

The 20th century, which witnessed the most important and widest wars, and the emergence of dictators like Stalin, Hitler or Mussolini, who were responsible for such inhuman and tragic acts as the death of millions of people, genocides, massacres and exiles, can also be labeled as the century of violence and dictatorship. In line with the market research of global forces, this period when the destruction of relatively underdeveloped geographies of the world as a way out of the global economic crises was witnessed, and various countries and groups within the same country turned into fierce enemies before and after the Cold War period, makes it urgent to analyse the underlying factors for the prospect of humanity as well as that of communities trying to construct solidarity within themselves. Among the main factors underlying violence are human savagery, greed and demand of limitless power.

In literature, there are many works dealing with primitive human nature and humans who demand limitless power. The English novelist Joseph Conrad reveals the West's general characteristics, which masks their imperialistic aims with the appearance of civilisation through his character Kurtz in his novel titled *Heart of Darkness*; whereas another English novelist George Orwell, in his *Animal Farm*, whose main characters are animals, offers the picture of Soviet Revolution as the construction of dictatorship as a result of primitive human nature through the personification of pigs. In this study, a comparative analysis of *Animal Farm* and *Heart of Darkness* is made in line with primitive human nature and the construction of dictatorship.

Key words: Primitivity, Human Nature, Dictatorship, *Animal Farm*, *Heart of Darkness*.

АННОТАЦИЯ

В связи с тем, что в 20-м веке имели место большие войны, со стороны диктаторов Сталина, Гитлера и Мусолини были истреблены много людей, были геноциды, трагедии и нечеловеческие обращения с людьми GJ İNJVEэтот век можно назвать веком диктатуры и насилия. с одной стороны мировы державы подыскивают для себя рынок, который обязывает находить пути для выхода из экономического кризиса, где отсталый мир расчленён из-за противоположных идеологий, до и после холодной войны рождается вражда и ненависть, с другой стороны ведутся поиски и идёт работа для разрешения человеческих проблем, его будущего и единства самого общества. Насилие рождается от первобытных внутренних инстинктов, жадности и безограниченной власти.

Имеется множество литературных произведений, где главной темой является описание первобытного человеческого характера и страсть человека обладать безграничной властью. Английский писатель Джозеф Конрад ещё до первой мировой войны написал роман *“Сердце тьмы”*, где в лице главного героя Курца изображается цель империализма. Другой английский писатель Джорж Оруэл в романе *“Животноведческая ферма”* природу и диктатуру большевиков изображает в образах говорящих свиней. В статье, с сопоставлением двух романов - *“Сердце тьмы”* и *“Животноведческая ферма”* анализируется первобытный характер человека и его стремление к диктатуре.

Ключевые слова: первобытный, человеческая природа, диктатура, *“Сердце тьмы”*, *“Животноведческая ферма”*.

İnsan birçok edebi akım, ideoloji ve dinin merkeze aldığı, kiminin kutsal saydığı kiminin ise kişiliğini ve derin bilinçaltını değiştirerek içindeki vahşiliği, hırsı ve açgözlülüğü ıslah etme amacını taşıdığı çok boyutlu bir varlıktır. Dini kitaplar, vaazlar, eğitim, sanat (özelde edebiyat), kanunlar gibi bazıları telkin, bazıları öğretme bazıları ise caydırıcı bir güç olarak ortaya konmuş tüm mekanizmaların ortak amacı toplumsal bir varlık olan insanın ehlileştirilmesi ve “iyi”leştirilmesidir. Oysa tüm çabalara rağmen bireysel düzlemde şiddeti, öldürmeyi, başkalarının varlık alanına tecavüzü, işkenceyi, açgözlülükten kaynaklanan hırsızlığı, soygunu, talanı işleyebilen insan, düşünsel, inançsal ve ideolojik düzlemde savaşlarla kitlesel kısımları da işleyebilmektedir. Bu açıdan irdelendiğinde, kutsal görülen insanın kökleri derinlere kadar inen bir kötülüğün asıl kaynağı olduğu görülebilir. Bu kötülük uygarlığın çeşitli mekanizmalarla oluşturmaya çalıştığı toplumsal ilerleme, özgürlük, aydınlanma ve idealizm eksenli dünya tasarımının da yıkımının ana nedenidir. Bazen kötülük saf biçimde ortaya çıkabilir ve nedeni psikolojik çözümleme ile bile çok zor anlaşılabilir; bazen de uygarlığın tüm kazanımlarına meydan okuyacak kadar güçlü biçimde, güç ve iktidar tutkusu olarak da kendini gösterir.

Toplumsal ilişkileri düzenleyen normlar, yasalar ve kurumlara atfedilen göreceli kutsiyet insanın uygarlıkla çelişen yıkıcı potansiyeli yüzünden sadece bireysel düzlemde değil toplumsal / kitlesel boyutta da trajik yaşamların ortaya çıkışına tanıklık eder. Sürekli değişen, dönüşen insan davranışına eşlik etme konusunda, insan doğası sanıldığı kadar esnek ve değişken değildir. İnsan birlikteliğinin binlerce yıllık davranış dönüşümünü sağlayan düşünsel, felsefi, teknolojik ve sosyal mekanizmalarının yarattığı düzen günümüz uygarlığıdır. Oysa insan eliyle uzun bir süreçte oluşturulmuş uygarlık icadın mucidinin celladına dönüşmesi gibi onu yaratan biricik güç olan bireyin de canına, özneliğine ve varlık alanına kast eder hale gelmiştir. İnsanın düşünsel yaratımı ile kurulan uygarlığın onu yaratan güce karşı kayıtsızlığı / körlüğü / düşmanlığı kendini de inkar demektir. Günümüz yalnızlaşan, yabancılaşan bireyin trajik olmasına neden olan bu düşmanlık / körlük / kayıtsızlık olgusudur.

Din ve metafizik inançlar, güç ve iktidar oyunlarında, bireyin ruhsal tekamülü ve huzurunu sağlayan araçlar olmaktan çıkan, hükümlerinin kurduğu bir maskeleyedir. Bireysel görecelik düzlemine indirgenen ve karşılıklı iletişimi sağlamaktan uzaklaşan dil, sahte bir işaretler sistemine dönüşerek insani ve toplumsal gerçekliğin örtüsüne dönüşür. İdeoloji, hizmet etmeyi vadettiği birey ve toplumun sorunlarını çözmekten ziyade, bireyin kurguladığı aynada kendisinden ve ideallerinden çok maddeyi, parayı ve iktidarı gördüğü sahte bir görüntüdür. Özgürlük, sıkışan ruhun kendini gerçekleştirmek adına giriştiği çabada, yalnızlığın çanlarının duyulduğu diğerleri ile tüm bağların yitimine neden olan bir tuzaktır. Ahlak, bilincin karşıt gücü olarak, farklı yönere yürümeye çalışan bireyin zihnine giydirilen bir deli gömleğidir; tarih ise yalanlarla şişirilmiş kurguların insanın ruhu ve düşünceleri yerine, duygusallığına hitap eden içi boş sözleridir.

Conrad ve Orwell, düzen ile insan doğası arasındaki ilişkiyi gözler önüne serer. Bireyin iç dünyasını dışa aktaran bencillik, şiddete eğilim, güç ve iktidar eylemi ile toplumların/uygarlıkların kendilerine hedef olarak seçtikleri ülküler arasındaki çatışmanın da resmini çizerler. Howe'a göre; "*Conrad'ın romanlarında, her zaman için şiddet ve korku bulunur, fakat her birey, bunlarla yüzleşirken tek başınadır; tek dayanışma, ayrıksanmış, kurban edilen bireylerin dayanışmasıdır*" (Howe, 1953:510). *Hayvanlar Çiftliği*'nde, devrim tek başına gerçekleşme de, düzen kurulup yeni bir yönetici sınıf ortaya çıktıktan sonra, sütün sağılması, atların kesilmesi, yünlerin toplanması ya da yumurtaların farklı amaçlar için kullanılması sırasında deneyimlenen korku ve dehşet her bir hayvanın tek başına göğüslemesi gereken duygular olarak işlenir. *Karanlığın Yüreği* ise, Kurtz'ün tümü ile Batı uygarlığından ayrıksanmış olan her tarafı ormanlarla kaplı, denetimsiz, hukuksuz, eğitimsiz, normsuz Kongo'da kurgulanır. Kurtz gücün yanında Afrika insanına dehşeti yalnızlık ve ayrıksanmışlık içinde yaşatır.

Modernizmin kurucu gücü olan mantık ve akıl eytişimsel bir özelliğe sahiptir: karşıtların birliği kuralını ispatlarcasına aynı kurucu güç yıkımın kendisine dönüşür. *Hayvan Çiftliği*'nde başını Napolyon'un çektiği, domuzlardan oluşan yönetici sınıf, diğer hayvanlarla birlikte kurdukları eşitlik düzeninin ana yıkıcı gücüdür; "*Domuzlar artık herkes için eşitliğin göstergesi olan yatay düzlemde dört ayak üzerinde yürümezler, bunun yerine diğerlerini hakimiyet altına aldıklarının göstergesi olan iki ayak üzerindeki dikey konumda yürürler*" (Morse, 1995:88). *Karanlığın Yüreği*'nde Kurtz, temsil ettiği Batı aydınlanma düşüncesi ve uygarlığın karşısında yer alır. Akıl, bir bakıma, bireyi, bireyin bilincini, bilinçaltını ve öznelliğini inkar etmesi ve geneli dayatması bakımından, yaşamın bir tür reddidir. İnsan, her türlü bilimsel dayatmalara, genelleyici sınıflandırmalara karşın, kendi varlığına uygun, içten yükselen sesine ayak uyduran, öznel bir değerler sistemi kurma eğilimindedir. Bu değerleri sağlam bir temele oturabilen insan kendini yaşayabilirken, uyarıcılığın sahte maskesini yüzüne geçirip, farklılıkları akılla ve duygusal saiklerle açıklamaya girişen diğer bir insan kitlesi, ki toplumun büyük bir çoğunluğunu oluşturur, yanılsamalar üzerine kurulu, sanal kendilik değerlerine göre yaşamayı tercih eder. Bu açıdan, Conrad ve Orwell'in şüphe ile dolu, kimi zaman

ironi ile belirgin hale gelen sorgulayıcı tavırları, sahtelik ile sahicilik çelişmesine ayna tutmaları itibarıyla (ve sırf bu yüzden), yapay maskenin yırtılmasını sağlayan bir tutumdur.

Karanlığın Yüreği romanında, anlatının odağında yer alan Kurtz hakkında Stape şu belirlemeyi yapar; "*Çevresindekiler tarafından erdemli ve gelişmeyi sağlamak amacıyla hareket eden biri şeklinde görülen Kurtz aslında yozlaşmanın, çürümenin insan halidir.*" (Stape, 1996:50). Kurtz'e benzer biçimde, Napolyon da yozlaşma ve çürümenin bir simgesidir. Her iki karakter de ilk başlarda sahip oldukları idealleri terkederek, kendi açgözlü doğalarının denetiminde yeni sistemler kurar ve birer diktatöre dönüşürler. Kurtz ve Napolyon birer kişilik olarak, insanın uygar bir varlıktan bir vahşiye dönüşmesini simgeleyen "*insanın karanlık yönü*"dür (Arp ve Johnson, 2006:274). Kurtz; Kongo'daki istasyonun, Napolyon ise *Hayvan Çiftliği*'nin kralıdır. Her ikisi de hiçkimseye hesap vermez. Zaman içinde iktidarlarını pekiştirirler ve uygarlığın, yasaların, normların ya da ilkelerin denetiminden sıyrılırlar. Napolyon'un çiftlikteki hayvanlara davranışına benzer biçimde, Kurtz istasyondaki Afrikalılara istediği gibi davranır, onları işten kovar, işkence eder, itaatsiz olanları öldürebilir. Kurtz'ün nişanlısı olmasına rağmen, Afrikalı bir metresi / sevgilisi vardır ve istediği kadınla birlikte olabilir. Napolyon ve diğer domuzlar sözde düşmanları olan insanlarla diğer hayvanların ürettiklerini satarak çok büyük çıkarlar elde ederken, Kurtz fildişi sayesinde çok büyük bir maddi çıkar sağlar ve zenginleşir. Hem Kurtz hem de Napolyon bir çok kişiyi öldürür. Kurtz daha da ileri giderek onların kafatasları ile evinin bahçe duvarını süsler. Napolyon daha politik bir tavır içinde işlerini istediği gibi yürütürken, Kurtz korku, dehşet, şiddet, acıma, uygarlık ve ilkelik karışımı bir şizofrenik kurgu içindedir.

Armstrong'a göre, *Karanlığın Yüreği* romanı, "*sorgulanmayan kültürel bir dogmayı, bir dizi klişe ile düşünmeye ve sorgulamaya yönlendirmesi*" (2006:444) açısından, çok önemli bir yeni yorumlamanın kapısını aralar. *Hayvan Çiftliği* de benzer bir biçimde dogmatik, ideolojik sorgulamaların aralandığı bir kurgudur. *Karanlığın Yüreği* uygarlık-ilkellik, aydınlanma-cehalet, ilerleme-mufazakarlık, insan-doğa, kent-orman, Batı-Doğu gibi pekçok eytişimsel ilkenin anlaşılması için karşıtların birliğini işlerken, *Hayvan Çiftliği* Kapitalizm-Komünizm, Proletarya-Burjuvazi, eşitlik-sınıfçılık gibi yine karşıtlıklar şeklinde daha çok siyasi, ideolojik bir sorgulamanın yapılmasını sağlar. Ancak her iki romanda da (biri Kurtz, diğeri özellikle domuzların kişiliğindeki değişim yoluyla) insan doğası ile toplumsal düzen arasındaki ilişkiye dikkat çekilir. *Karanlığın Yüreği* emperyalist Batı'nın uygarlaştırma söylemini, insan özünün açgözlülüğü ile yıkarken, *Hayvan Çiftliği* eşitlik kavramının sağlanabilmesi için bireylerden çok devrimi gerçekleştirecek olan kitlelerin tümel bilince sahip olması gerektiğini, bunun yokluğunda ise denetimsizliğin ve diktatörlüğün ortaya çıkmasının kaçınılmaz olacağını vurgular.

Richard Hughes'a göre, "*ilkel gücü ehlileştiren ve kıran doğal yasalar ve kültürel biçimler ile yabani, ehlileştirilmemiş, kör güdülerin ortaya çıktığı öz aynıdır. Ancak, içimizdeki hayvan baskılanmaktan dolayı bilinçaltından*

ayrıldığında, kolaylıkla tüm gücü ile oldukça düzensiz ve kontrolsüz biçimde kendini ortaya koyabilir." (1975:21). Burada sözü edilen yasalar ile denetim mekanizmasının yokluğu (ya da zayıflığı), insanın bencilliği ile belirlenen açgözlülük, keyfilik, şiddet ve diktatörlüğün kapısını aralar. *Karanlığın Yüreği* ile *Hayvan Çiftliğinde* güç ve iktidar tek bir kişinin elindedir; "*Hayvan Çiftliği'nde, hayvanlar çok hızlı bir biçimde gücü, diktatörlere dönüşmek için bunu kullanan domuzlara verir*" (Morse, 1995:86). Yasaları kendisi belirlemeye ve bundan dolayı denetlenmemeye, hesap sorulmamaya başlayan birey, karşıt bir gücün yokluğunda bir tür tanrıya dönüşür. İstedikini yapan, istediği kararları veren, başkalarını ortadan kaldıracı, sömürücü, yozlaşmış, ilkel bir diktatörün ortaya çıkması kolay bir hale gelir; "*İktidarı elinde bulunduran baskın topluluk (ya da kişi) genellikle başka bir topluluğun davranışı ve tepkisinden etkilenmeden kendi çıkarları doğrultusunda ekonomik politikalar üretmeye eğilimlidir*" (Hamlen, 2000:943). Kurtz ve Napolyon'un yaptıkları tüm uygulamalar, temsil ettikleri topluluğun/uygarlığın ilkelerinden ziyade sadece kendi kişisel çıkarlarına hizmet eder.

Schwartz'a göre, Kurtz, Avrupa'nın "evrensel zeka"sıdır ve Afrika'ya bir tür ahlaki fikirlerle gelir; "*Kurtz, dünyanın en eski kökenlerinin hala yürürlükte olduğu bir dünyaya geldiğinde, ilkel doğa, onun içindeki hayvani güdüleri ve vahşi tutkuları uyandırır*" (2005:56). İlkel doğanın temel özelliği, insan toplumunun tarihsel tüm kazanımlarından, ahlaki sorumluluktan, ılıtıcı sosyal ya da kurumsal normlardan uzaklaşmadır. Bu açıdan, *Hayvanlar Çiftliği'nde* denetimi eline geçiren domuzların da ilkel doğa içinde olduğu söylenebilir. Napolyon'un karşısında onu denetleyecek bir güç olmadığı gibi, onu koruyan bir ordusu, sadık hizmetkarları, onun için kendini feda edebilecek bir topluluğu bulunur ve her şeyden öte ona itiraz edebilecek aydın bir kitle yoktur; "*Artık devrim bitmiştir ve baskıcı iktidar bir kez daha güvenle yerine oturmuştur: serflerin, hizmetçilerin, kölelerin, azınlıkların ve siyasal iktidarın düzeni dışında bulunan, "daha az eşit" olan herkesin üzerine*" (Morse, 1995:86). Baskıdan kurtulma ve eşitliği sağlama adına girilen "tüm hayvanlar eşittir" ilkesinin yerine, "*bazı hayvanlar daha eşittir*" düşüncesi hakim olur. Napolyon, kendi iktidarını tehlikeye düşürecek tüm olasılıkları birer birer bertaraf etmeye koyulur. Bunun en önemli örneği, Boxer'ın öldürülmesidir.

Napolyon ve Kurtz, tüm toplumsal normların ve davranış biçimlerinin belirleyicisi olan güce dönüşürler. Onlar güç ve iktidarın temsilcisidir ve konumlandırma, anlamlandırma ve tanımlama gücüne sahiptir. *Karanlığın Yüreği'nin* "*her insanın yüreğinde bulunan ilkel doğayı örten kentsel / modern bireyin maskesini sıyrıldığını*" (Childs, 2008:152) iddia eder. Kurtz, Kongo ormanlarında beyaz giysileri içinde kent insanı gibi görünse de o ulaşamayan, kendisine benzenilemeyen, yöneten, üst(ün) sınıfın bir simgesine dönüşür. Onun teni ve beyaz giysisi, yönettiği Afrika insanının siyah teni ile tam bir karşıtlık oluşturur. Domuzlar da devrim sonrasında, ilk ilkelere aykırı olsa da, yataklarda yatmaya, iki ayak üzerinde yürümeye ve insanlar gibi giysi giymeye başlarlar. Diğer hayvanların çıplaklığı ile Afrikalıların çıplaklığı sınıfsal alt konumu

gösterirken, domuzlarla Kurtz'ün giysileri yöneticilik konumlarının simgesine dönüşür.

"Büyük kitleler olayların kontrol altına alınması için doğuştan gelen erdemlerini ortaya koyma şansına asla sahip olamazlar, bu yüzden kaçınılmaz olarak inanın aklına kişi yalnız zayıfken erdemli olabilir diye bir düşünce geliyor." (Orwell and Angus, 1971:372). Stalin'i temsil eden Napolyon çiftlik sahibi Jonas'ın tüm hayvanları ihmal etmesine, onlara yemek ve su vermemesine, onların bakımlarını yapmaması ve ihtiyaçlarını gidermemesine diğer tüm hayvanlarla birlikte karşı çıkan en önemli karakterlerden birisidir. Burada henüz iktidarı ele geçirmeden önce eşitlik, adalet ve özgürlük konusunda duyarlı bir zihnin varlığı söz konusudur. Oysa, hayvanlar tarafından devrim gerçekleştirildikten sonra kurulan yeni düzende, tıpkı Kongo'ya idealist biri olarak geldikten sonra gücü ele geçirdikten sonra yozlaşan ve bir diktatöre dönüşen Kurtz gibi, Napolyon da yavaşça bir diktatöre dönüşür. Napolyon'un dönüşümü, *Hayvan Çiftliği* ile ilgili sistem mi insan mı eleştiriliyor sorusunun yanıtını da vermiş olur. Napolyon'un öncül amaçları, diğer hayvanlara vaat ettiği dünya ile sonradan ortaya çıkan düzen arasında büyük bir fark vardır. Napolyon'un diktatörlüğü ile Kurtz'ün diktatörlüğü arasında hiyerarşik açıdan neredeyse hiçbir fark yoktur. Her ikisi de tüm istediklerini yapan, başkalarının varlıklarına karşı kayıtsız, ölümcül birer gücün temsilcisidir.

Kurtz ile Napolyon'un diktatörlük yansıması romanlarda farklı, ama çağrışım ve yorum açısından çok benzer metaforik önermelerle yapılır. Kurtz'ün idealizmi kendisi için oluşturduğu ve kurbanlarının kafataslarıyla dış duvarlarını süslediği şatosu ile *Hayvan Çiftliği*'ndeki son sahnede dönüşümü, domuzun insana evrilişini anlatan metaforik anlatım aynı çağrışımsal düzlemde buluşur. İşçi sınıfını temsil eden diğer hayvanlar çiftlik evinin penceresinden baktıklarında onlar açısından dehşet verici bir görüntüyle karşılaşır: onları yöneten domuzlar, baştan beri savaştıkları ve sonradan domuzların müttelik haline gelen insanlardan ayırt edilemeyecek görünüme kavuşmuşlardır. Kimin domuz kimin insan olduğu artık belirsizdir; *Hayvan Çiftliği*'nde ortaya konulan kurgu, "yönetilen topluluğun yönetenler tarafından siyasi değil, ekonomik anlamda etkilenmeye açık" (Hamlen, 2000:943) olduğu bir yerdir. Benzer şekilde, Kurtz'ün davranışları, yaptığı zulümler sonucunda onunla uygarlaştırma amacını taşıdığı "vahşiler" arasındaki ayırım da ortadan kalkar. Napolyon, savaştığı düşmanlarına, Kurtz ise yok etmek istediği ilkelliğe dönüşür.

Her iki romanda da arzu edilen, söyleme dönüşen ile yapılan ve derin bir insan çıkmazını ortaya seren olgular arasında çelişkiler bulunur. Birçok kişi Sovyet yönetimini hala sosyalist bir sistem olarak algılamakta, romanda da gösterildiği gibi, Napolyon'un temsil ettiği Stalin ile birlikte, düzenin yönetenler tarafından belirlendiği, gücü bırakmak istemeyen diktatörlüğün herhangi bir yönetici sınıftan farkının kalmadığı ortaya çıkar. Kısacası sınıfsızlık ülküsü, işçi sınıfının değil yönetici sınıfın diktatörlüğüne dönüşür. Kurtz de en az Napolyon kadar sahip olduğu iktidarı elinden bırakmak istemez ve çalıştığı şirket ona dönmesi için talimat

vermesine rağmen, Kongo'da kalmayı seçer. Zaten romanın kurgusu da Marlow'un Kurtz'ü geri getirmek üzere görevlendirmesi ve yol boyunca yaptığı gözlemler yolu ile algı ile olgu arasındaki fark konusundaki uyanışı üzerine yerleştirilir. Bir bakıma, Marlow'un uyanışı ile yönetilen hayvanların pencereden baktıklarında yaşadıkları derin farkındalık koşuttur. Son sahnede "*Dehşet! Dehşet!*" diye bağırarak Kurtz'ün uyandırdığı duygu ile domuzlarla insan arasında artık bir ayırımın kalmadığını fark eden hayvanların yaşadığı dehşet duygusu da birbiriyle örtüşür.

Karanlığın Yüreği'nde, insanın ıllıklığını ortaya çıkarması muhtemel denetimsizlik ve uygarlıktan uzaklık, güç ve iktidar kavramları ile ilişkilendirilir. Aynı şekilde, "*Hayvan Çiftliği her ne şekilde ve türden olursa olsun, tüm zorbalık sistemlerine karşı bir uyarı olarak görülmelidir*" (Morse, 1995:86).

Karanlığın Yüreği romanı, tüm Avrupa'nın sömürgecilik çabalarının bir olayın ve bir kişinin arkasından görüntülenmesidir. Kurtz, tüm Avrupalıdır ve kötülüğün, başkalarının yaşam alanlarını pervasızca talan etmenin, madde tapınmacılığının, güç / iktidar tutkusunun ve acımasızlığın sınırsız boyutunun simgesidir; "*Kurtz'un öyküsü, insan tüm sosyal kısıtlamalardan sıyrıldığında ne hale gelebileceğini gösteren endişe verici bir vakadır. Fakat, Marlow'un en önemli kaygısı, sadece korkuyu anlatmak değil, insan barbarlığının gerçek doğasını tanımlamak ve böylesi bir vahşetin ardındaki ilkel güdülerin bazılarını keşfetmektir*" (Berry, 1997:9). Benzer şekilde; "*Hayvan Çiftliği'nde gerçekleşen devrim başarısızlığa mahkumdur, çünkü insan doğasında derin bir hata bulunur*" (Dempsey, 1947:147). Kurtz ve Napolyon buyurgan efendidir Afrikalılar ve diğer hayvanlar ise köledir. Kurtz ve Napolyon malın ve mülkün sahibidir, Afrikalılar ve hayvanlar kendilerinin olan toprakları, ormanları, yünleri, nehirleri, yumurtaları, hayvanları, emeği, madenleri, eti ve fildişini tanrılarına sunan tebadır. Kurtz ve Napolyon bilendir, diğerleri ise kara cahildir.

Conrad, Kurtz'un betimlemesi sayesinde, "*anlaşılması neredeyse imkânsız, görülemeyen yoksunluğun yarattığı kötülüğün*" (Mudrick, 1966:547) resmini çizmeyi başarır. Congo'da herşeyi Kurtz belirlerken, diğerleri itaat eder, çünkü "*Kurtz, kendisinde zamanın ve mekânın derinliklerinde bulunan herkesi öldüren bir yara taşıyor*" (Harris, 1981:90). Devrim sonrasında, Napolyon da kendine dönük bir megalomanlık ve belki de sınırsız şiddetle belirlenen bir şiddet içine girer. Kurtz ve Napolyon istedikleri kişiyi yüceltir, istemediklerini öldürür; insanlara/diğer hayvanlara emirler vererek birer tanrı konumuna yükselirler. Diğer hayvanlar ile Afrikalılar ise onlara kulluk yapar.

Kurtz siyah Afrika'nın beyaz tanrısıdır; kulları ise beyaz tanrının siyah yaratıklarıdır. O, uygarlıktır, diğerleri ıllıktır ve O, uygar düşüncenin taşıyıcısı, peygamberidir; asıl işi ise karanlık dünyalarını aydınlatmak ve onları uygarlaştırmaktır; "*Aslında Kurtz imgesi, insanın gücü eline geçirir geçirmez, vahşi biçimde kendi çıkarları peşine düştüğünü tutarlı bir biçimde göster(ir)*" (Berry, 1997:17). Conrad, ironik bir bakış açısı ile, kötü ve iyi kavramlarını, aydınlık-karanlık, siyah-beyaz, ıllık-uygarlık imgelerini ters yüz eder ve *Karanlığın Yüreği*'nde, insan doğasının derinine işlemiş şeytani boyutu ortaya çıkarır. Benzer

biçimde, Orwell, ilk eylemlerin eşitlikçi, adaletli, baskıya karşı koyan niteliklerine rağmen, güç odakları değiştikçe insan doğasına sinen derin bencillik ve açgözlülüğün muktediri pençesine alacağını belirler.

Cedric Watts'a göre, "*Karanlığın Yüreği, 20. yüzyılın pek çok felaketini izleksel açıdan önceden gösteren*" (1996:50) bir romandır. Romanın geleceği görebilen yapısından öte, asıl önemli özelliği çok sayıda metafor, sembol ve bakış açısına yer vermesidir. Bunların arasında, özellikle karşıtlıklar şeklinde sunulan kavramlar, romanın etkisini üst düzeye taşır: ışık-karanlık, Avrupa-Afrika, şimdiki an-geçmiş, uygarlık-ilkellik, biz-ötekiler, siyah-beyaz, benzerlik-farklılık. *Karanlığın Yüreği*'ndeki karanlık, gerçekliğin farklı boyutlarını, insan doğasını ve anlaşılamayacak / aşıl原因mayacak zorluklarla karşılaştığında, insanın yozlaşmasını / değer yitimini anlatır. Marlow, karanlık sözcüğünü hem gerçek anlamda hem de Congo'nun insanları ahlaki / değer bakımından nasıl yozlaştırdığı anlatmak için simgesel özelliklerle kullanır. Bir mekân olarak Afrika, ilkelliği, bozulmamışlığı ve uygarlığın getirdiği sosyal ve kültürel kodlardan uzaklığı ile "*tüm denetimlerin ve normların çözümlenmesinin mümkün olduğu bir yerdir*" (Jackson, 1981:86) Sözcüğün en önemli simgesel boyutu, Marlow'a göre ormandaki bir olay ya da olaylar zinciri ile ruhu tamamen yıkılmış olan Kurtz'ü anlatma işlevidir. Kurtz'un resim yapması da karanlık yanın bir tür örtüsüdür. Körlüğün, anlam yaratımı karşısında, şekiller ve boya ile kazandığı boyutun yanılsamaya dayanan kaçıdır. Resimde, elinde meşaleyi tutan kadının gözleri bağlıdır. Resimdeki meşale, Avrupa'nın / uygarlığın / beyaz insanın kara kıtaya getirmeyi vaat ettiği iyilik, aydınlanma ve medeniyettir. Tıpkı meşalenin etrafındaki karanlığı yarararak dünyayı aydınlatması gibi, Avrupalılar da Afrikadaki vahşiliği, ilkelliği ve cehaleti ortadan kaldıracak uygarlığı ve aydınlanmayı sağlayacaktır. Ancak meşaleyi tutan kadının hala gözlerinin bağlı olması, meşalenin işlevini geçersiz kılar. Kadın gibi, Afrika da aydınlanmaz / aydınlatılmaz. Conrad, resim vasıtasıyla, aslında Avrupalıların asıl amacının farklı olduğunu, ancak Kurtz'un inandığı / gördüğü gibi, meşalenin sadece "*sömürgeci amacın bir gerekçesi*" (Schwarz, 2005:19) olduğunu göstermek ister.

KAYNAKÇA

- ARMSTRONG, Paul B. (2006). *Heart of Darkness: Authoritative Text, Backgrounds and Contexts, Criticism*. New York: Norton.
- ARP, T.R. - JOHNSON G. (2006). *Perrin's Literature: Structure, Sound, and Sense*. New York: Wadsworth.
- BERRY, Robert. (1997). "First Descents into the Inferno: Parallel Ideology and Experience in Conrad's "Heart of Darkness" and Dostoevsky's "Notes from the House of the Dead"". *New Zealand Slavonic Journal*, ss. 3-21.
- CHILDS, Peter. (2008). *Modernism*. New York: Routledge.
- DEMPSEY, David. (1947). "Connolly, Orwell & Others: An English Miscellany", *The Antioch Review*, C. 7, S. 1, ss. 142-150.
- HAMLEN, William A. (2000), "The Economics of Animal Farm", *Southern Economic Journal*, C. 66, S. 4, ss. 942-956.

HARRIS, Wilson. "The Frontier on Which "Heart of Darkness" Stands". *Research in African Literatures*, Vol. 12, No. 1, Special Issue on Chinua Achebe (Spring, 1981), ss. 86-93.

HOWE, Irving. (1953). "Order and Anarchy: The Political Novels". *The Kenyon Review*, C.15, S.4, ss. 505-521.

HUGS, Richard E.(1975). *The Lively Image: Four Myths in Literature*. Cambridge: Winthrop Publishers.

JACKSON, R.L. (1981). *The Art of Dostoevsky*. Princeton: P.U.P..

MORSE, Donald E. (1995). "A Blatancy of Untruth: George Orwell's Uses of the Fantastic in *Animal Farm*", *Hungarian Journal of English and American Studies* (HJEAS), C. 1, S. 2, ss. 85-92.

MUDRICK, Martin. (1966). "The Originality of Conrad". *Conrad: Twentieth Century Views*. Englewood Cliffs. Prentice Hall Inc.: New Jersey. ss. 545-553.

ORWELL, Sonia – ANGUS, Ian. (1971) (Editörler), *The Collected Essays, Journalism and Letters of George Orwell*, C.1: Penguin Yay.

SCHWARZ, Daniel R. (2005). *Reading the Modern British and Irish Novel 1890 – 1930*. Malden: Blackwell Publishing.

STAPE, J. H. (1996). *The Cambridge Companion to Joseph Conrad*. Cambridge: Cambridge UP.

WATTS, Cedric. (1996). "Heart of Darkness" *The Cambridge Companion to Joseph Conrad*. (Ed. J. H. Stape). Cambridge: Cambridge UP. ss. 45-63.